ה מ א ס ף

לחדש סיון תקמ"ו

א

שירים

לכבוד:

בגביר המהולל בים מזכיל ויודע דעת, ה"ה ריעי ואהובי חיים חלוף וקנין ומנהיג מוכתר בנימוסין כהר"ר איצק נ"ו, בן הנגיד הנכבד ונשוא פנים פו"מ החלוף והקנין המפורס' כהרר דניאל יפה נ"ו כנאות תרנוס התפלה ממוכת הדפוס החדש, אשר הוסד בפקודת הקנין כה"ר איצק ה"כל, להוסיף תבואת תכונת תיכון הנעריס העשה חיל תחת ידו ובפקודתו, כתבתי הטוריס החלה לזכרון טוב ויקשרו עס בני חדש:

יִצְחָק מַה יָּקַרְתָּ! לַכֹּל נוֹדַעְתָּ
כִּי יֵשׁ בָּךְ לֵב מֵבִין אֹזֶן שׁוֹמַעַת
עַל שִׂפְתוֹתֶיךָ חֵן עַל פִּיךָ דַּעַת
גַּם עִם שָׂרֵי אָרֶץ דַּבֶּר יָדַעְתָּ

*** ***

אָם רַב מַרְכֻלְתֵּךְ עָצְמוּ פָעְלֵךְ
לִבֵּךְ בַּל מָנַעְתְּ מֵאִמְרֵי שֶׁפֶר
וּלְרֹגֶל הַיְלָדִים הָכֵן בֵּית סֵפֶר
וּלְהַרְבּוֹת בָּם דַּעַת תִּתֵּן חֵילֵךְ

*** ***

גַם רָצוֹן מִמֶּלֶךְ הָפֵק בִּינוֹתָ
וַיְצַו – אָז עַל פִּיךְ הָקָם מִזְבֵּחַ
אֵשׁ דָּת לַהַב חָבְמָה בּוֹ הֶאִירוֹתָ

*** ***

סוֹפְרִים אֶל מִזְבַּח זֶה מִנְחָה יָשִׁיבוּ
מֵרֵיחַ מִקְטַרְתָּם כָּל לֵב שָׂמֵחַ
גַם תַּרְגּוּם הַתְּפִלָּה עָלָיו הִקְרִיבוּ

כרלין ניסן תקיום לפק מאת
כפתלי הירץ וויזל. אוהב הספר מאה

ב

מכתבים

דברי חכמה ומוסר

חקירה שנית:

רב • שמעון! שמעתיך מכין בתורה וזהיר במצוותיה; למור לי תילוק המצות אשר הם לעבודת הבורא?

שמעון • כל המצות הם בחוט מאהבת ויראת הבורא: ותחת סוג האהבה נכללו כל מצות עשה: ותחת כוג היראה מצוות לא תעשה, כאשר רחינו כי לחברתם לחבינו, על אשר קיים מצוותיו, חקיו, ותורותיו, קראו לוהינו; וכאשר שמע בקול דברו, ובמנע מעשות ידו בבנו, אמר לו עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה.

רב • מה היא האהבה, אשר חויבנו בה לאלקינו?

שמעון • האהבה לא תהיה תלויה בדבר לא לתקות גמול, ולא לירחת עונש, ותהי נפלאת לאהבתינו לו, מאהבת הבנים, מאהבת בעזם, מאהבת המזון, ואהבת עלמינו; סוף דבר בלשון בפינו ובודיע במעשינו, כי נוצרנו לעבדו, וכי עבודתו תקדים כל מחשבתינו, וכל המעשה אשר נעשה.

רב • אם האהבה לא תהיה תלויה בתקות גמול; ליכה נעבוד אותו מאהבה, ומה נועיל כי נפנע בו?

שמעון • בך לימדתני רבינו, כי מהשוב לא יצא רק טוב, וסוף השכר לבא, ושכר מצוה מצוה, ושוחר מצוה לא ידע דבר רע: אך עם ידעינו כל זה סוף העבודה לא תהיה תלויה, כי אם באהבה ולא על מנת לקבל פרס, כאשר הורנו תנשיגנום ליש סוכו.

רב • מדברין למדו לשקר נדוק וביתוס תלמידיו, ועל אשר לא הבינו דבריו כחשו בשכר ועונש; ספר לי עתה החוך נהיתה הרעה הזאת בישראל, ואיכה פשה הנגע בכית?

שמעון • שני התלמידים האלה, אשר לא שמעו כל צרכם, לא הבינו דבריו וגבה לבם עד להשחית

להשחית וגזרו לומר כי האדם לא יעותד לא לשכר, ולא לעונש; וזה הוציא לותם מכלל ישראל מחמיבי תורה שבע"פ וכירשו התורה כעולה על לבם; וכאשר גזרו מדעתם, זה לומר ככה, זה לומר בכה מקנאתם כפי הקבלה האמיתית, ומקנאתם כאשר בנו כמה לעצמם וטח לותה תפל, עד אשר בכל דור סיכו את טעמם ולא עשו הבניס את אשר עשו אבותם, והנם מסונים בדעותיהם ובמעשיהם, כל רואיהם עליהם ישומו, ויקרקו בן.

רב. אחר נאתם מן הכלל, היה ביניכו מי שכתב בנדם?

שמעון. ר' יהודה הלוי בשל הכוזר הכה על קדקדם ואחריו בשל מטה בן הכה לותם הכה ופצוע ועם כל זה לא שבו מדרכם הרעה, ומן החתם אשר בכפיהם.

רב. אם לא נעבוד על מכת לקבל פרס, לא נמנע מחטוא מיראת העונש.

שמעון. כדבריך כן הוא כתחיבנו למצוא עצמינו מן החטא מיראת אלהינו יראת הרוממות; ואשר הוכחתי כחוייב לשמור מצותיו מאהבה; ולהוסר מחטוא מיראה.

רב. שמעון בני שמע בקולי ויהיה אלהים עמך, אהוב את ה' אלהיך בכל לבבך, בכל נפשך, ובכל מאודך: והוא יסמרך מכל רע, ישמור את נפשך, וירחיב את גבולך: שיתה יראת החל נכח פניך, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

חקירה שלישית.

רב. לוי אמור לי הכלל, אשר תחתיו קובצו יחד המצוות, התלויות בעבודת הבורא?

לוי. המצוות החלו הנם הנכללות תחת סוג החקים, והם אשר לא נודע טעמם, כאשר נעלו מן הטבע: והם דיני הטהרה והטומאה, כלאי בגדים, נגעי הבגד והבית, סימני בהמות, דגים וחגבים, בין דם לדם, כל האסור והמותר, ועוד רבים מהם אשר לא פורש טעם הדבר.

רב.

רב • **באשר** דבר מלך שלטון, מי יאמר לו מה תעשה ? ומיהך יעיז יצור לעשות ליותרו את אשר העליס ממנו ?

לוי • **אמת** הוא כאשר למדתני , כי האל, הוא אומר, הוא הכורא , כתב בתורתו טעם נ" מצות וכללן בהם בחכם מכל האדם , וכוה ליתך דעת את העם , כי העובד היטר , והלב השלם , הוא אשר יעבוד את יוצרו באשר נוה , ועל זה הזהירנו בתמרו תמיס תהיה עם ה' אלהיך •

רב • **אכם** כן לא יקראו מצות לעבודת הבורא , כי אם החוקים ?

לוי • **אני** מאמין באמונה שלימה, כי נס המצות, אשר נודע טעמם , הם תלויות בעבודתנו : לן מחשבתי היתה להוכיח , כי העבודה הזאת , אשר לא נודע טעמה , תיטב בעיני ה' מאשר עבודות : על כי שמוע מובח טוב , והקשיב מחלב אילים •

רב • **בפי** דבריך מעשי הקרבנות נודע טעמם ?

לוי • **בך** למדתנו רבינו מלבד הסודות הכלולים בהם והברמזים במעשיהם , התורה גילתה טעמים מוכים : והם למען אשר לא יזבחו עוד לשעירים : אדם כי יקריב מכם , ושמך את ידו על ראש קרבנו , וזה הכתוב גילה דעתו , כי החוטא בהוצאת ממונו יכפר עונו , ובשימת ידיו על ראש בהמתו ישים עליה חטאיו , אשר יתודה ועוזב ובמודה ועוזב ירוחם , ובאשר עשה היחיד על קרבנו , הקהל תקה לחת להם בשעיר המתלח •

רב • **חלילה** לנו לתת טעם שלמי למעשה הקרבנות ?

לוי • **חס** וחלילה מי אשר יעיז לומר , כי אין לקרבן טעם אחר , ומי אשר יכח אל ההיכל ומי ? לא אכוף לפניך לומר , כי אלו הטעמים יספיקו ; כי הם טעמי הפשט : ואני תמרתי כי יש מאד בדבר , ומקום , לופן , ומן ההוקות יוכיחו ; אבן כי לכל עון אשר חטא נתקן קרבן בפני עצמו , והמתנות אשר יותנו , מי יורם ומי יושפל , מי על היסוד ומי

תחתיו ,

תחתיו[מי על]קרן פלוני, ומי על קרן פלוני? היאומן כי יסופה, כי לא לאחד כיתנן, ופרנס לאחד לחמרן, ולא יהיה בטעמן סודות?

רב. מה טעם לאמרו ר"ל כי מעשה הפרה מקה, ולא לאמרו כן בכל הקרבנות?

לוי. אמרו כן במעשה הפרה, על כי מעשיה מנגדים זה את זה; ואין לה טעם מספיק לפילו בגנלה: אבל החמת הוא כי היה בכוין את כל המצות, אשר לא ברק טעמם, להודיע כי היהודי בכל המעשה אשר יעשה תהיה כוונתו לעשות רצון אביו שבשמים, מבלי שאלת טעם, וזה ירחה לחמוכתו ויוסר מעשיו בחשר לבבו שלם עם ה' אלהיו.

רב. וכי יש לנו טעם מספיק בחמורי המחכלים?

לוי. אין טעם טבעי בחיסור חיכות המחכלים: על כי כל הנפש חוכלים אותם, וברית חולם, והבלה תוכיח, אשר הותר לנו בתיכתה לגר, או מכירתה לנכרי; וחס וחלילה מסוכנת, אין ספק, כי בורח עולם ה' אשר רחמיו על כל מעשיו, היה מזווה בסלכתה לכלב, כאשר צווה בטרפה בשדה? אך הם גזרות מלך בטומחות וטהרות, ומתן הדמים טהרת המזרע וטמחת הנויר, וכאשר אמרתי אין טעם בדבון.

רב. עד מה פירשת חיסור המחכלים במלת חיכות?

לוי. על כי נתחייבנו לנדור עלינו בכמות נפש במותר לנו, ויהי נדיק תובל לשובע נפשו ולא יהיה בסובעי יין בזולני בשר לחנו, כי סובא וזולל יורש; ועל זה נזהר התכמה אלהית להמית בן זולל וסובא, כאשר הורונו ר"ל, סופו הולך לפרנסת דרבים, ומלפעם את הבריות.

רב. ומה הוריתך על חיסור בתם יונה?

לוי. דבריה מתוקים מדבש ונופת צופים: כי גם כאשר שתה מן היין נתבזה והביא קללה על זרעו; ולוט בשכרותו הביא מחורים לעולם; כי יונדב בן רכב במשפטיו הישרים. אשר אותו ליונדבי מלניו:

מלכיו: כי המוכר, על אשר הוכר עצמו ממנו, נקרא קדוש; וכי בספרים אשר למוכרים הנוספים על כ"ד ספריכו כתוב, כי דניאל הביא רחיה בחפתו, כי היין יעבה את הבל, וכי הוא חוק מהמלך והמלכה: על כי המלך, אשר הוא מושל על הכל, פעמים רבות השתו ברוב לקחם; לך כאשר קרה למלכים שתות יין, גם המלכה לא יבלה בו, ומעשה אחשורוש עם ושתי יוכיח!

רב • אם כן רצוי הוא שנזהר על עצמינו לבלתי שתות יין?

לוי • הוא נאות שאין רוב הכבוד יבול לעמוד בה; יען כי היין הוא גותן לעמל תור, ומביא למרי בפש: לך כאשר רצו ח"ל כי יין בסיבת באשר יין התורה, וכי דניאל גם הוא לבו אשר לא יתגאל ביין משתה המלך, אף בזמן ומקום שאין כסך לאלילים, אשרו היין הנעשה חוץ לרשותינו; והתירו יין סלבו, ועשו פשרה ביו לבני מזרח ומערב, אשר היין באשר להם מכל ובל, ובין בכי בפון ודרום אשר הותר להם למים; כאשר עשו גם בדברים אחרים, כי הרשעוסים לבשיהם עבו בכבל רגלם: ובני האחרים יונאות וחולות בכרמים: וכשותיהו כזויות מחוטבות תבבית היכל והתקינו שיהא רשעם מכוסה בשעתם החולה, ולא יצאו בכל עת, כי כל בבודה בת מלך פנימה, ותפארת עדם לעשת בית. ברוכים הם וברוך טעמם אשר עשו קונה בשוטנים, ופורן נדרם יסבבו בחם בלא לחם.

רב • אם הדבר הזה תעשה בכל אשר בך אלהים תוכל לעמוד; כי רבים חללים הפילה הבריאה והעליה אל הקודש פנימה, ואזהרה רבה לאוריתא והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה". בן יפרוץ בם. ועתה בני שמע בקולי השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, כלכול הבוף וכלכול הנפש, גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה הטוב לך, והייתי בגן רוה וכמוצא מים אשר לא יבזבו מימיו.

חקירה רביעית.

רב. יהודה אתה יודע לחיך וכבר אמר תפנה תבלין, לחמור, מה הם מצות התורה אשר נתקנו להבחנת הריע ולתועלתו?

יהודה. משל שנור הוא כפי רז"ל, כי דרך ארץ קדמה לתורה וחמת הוא, על כי רוב מצות בני נח הם להבחנת הריע ולתועלתו.

רב. שאול שאלתיך על זאת התורה, אשר שם משה לעיני בני ישראל?

יהודה. באשר שתי התורות האלה שתיהן נתנו מהועה אחד, גם בסיני שמר הדרך ההיא עצמה (כי לא בן אדם הוא להתנחם) ורוב עשרת הדברים, אשר הם יסוד תורת משה ונכוחתו, הוסדו על להבחנת האדם.

רב. אמת הוא וכן לימדתיך: אך פרש הדבר?

יהודה. רוב מצות עשה הם מוכנות על החוש הזה: כמעשה הצדקה, מעשר עני, הלקט השכחה, הפרט, והעוללות, השמטת הקרקעות, ומשא כל יד, השבת האבוד והאבידה, הפריקה והטעינה ההלוואה לעני, והפקדון וכו", דיני היובל ושוב העבד אל משפחתו, ועוד רבות כהנה; דרשו מעל ה' נקדתו אחת מהנה לא נעדרה, וכנין אב לכולם: ולהבחנת לריעך כמוך.

רב. האמם נאמר כן גם במצות לא תעשה?

יהודה. בדבריך כן הוא גם המה דרך אחד להבה, וכולם מוכנות על החוש ההוא עצמו: והם לימור הנכיבה, הגזילה, והרכית, עדות שקר, ורכילות, שלא נחרוש על רעינו רעה, לא נשים נבול ולא נשנה עור בדרך, לימור לקימת שוחד, והטית הדין; הנקימה והנטירה, וכלל גדול בתורה הוא לא תשכח את אחיך בלבבך: אשר מזה יצא לנו, כי אם נאסר דבר אשר לא בח לא לכלל דיבור ולא לכלל מעשה; מכל שכן לאמור לנו כל דבר, אשר יצא ממנו נזק, או מקי נזק.

רב.

רב • והתורה אמרה אע"פ, אשר נתנה למנה לרו"ל, האם הקילה או החמירה בתורת החדש ?

יהודה • הכל הפריזו על המדה, וביהודה ועוד לקרא הוסיפו טעם כעיקר, עד אשר אסרו רבית דברים נגיעת דעת והונאת דברים, ופירשו דיני האהבה, והשכלה, הנקימה והנטירה, כבוד הקורים, ואידור האקנים, בענין אשר בו הרחיבו אהבת האח, ועקרו שנאת הריע, בהסר כעס מן הלב, והעבר רעה מן הבשר: ועוד תקנו חכמים דברים הרבה על דבר קדימת שלום לפילו לגוי בשוק, הכנסת אורחים, ביקור חולים, וכל אשר בשם גמילות חסדים יכונה •

רב • מה הפרש בין כפרת עון, אשר בין איש לרעהו, או אשר בין אדם למקום ?

יהודה • אם יחטא איש לאיש ובללו אלהים, ולא יתנה ה' סלוח לו, עד אשר ישיב את אשר חטא לו: אף כי אם לאלהיו בכל לבו, ואם לה' יחטא בעודה ועוזב ירוקם •

רב • שש לכי בדברין, ידך בשורף לויכין, אשר כאשר במעשינו הטובים, ויסתמו לך בני אדם הסדים אל מסמעת חכמינו: גדל בדעות הטובות האלה, כי זה כל האדם, והיה נדק אזור מתניך, והלמונה אזור חלציך, והיה מעשה הצדקה שלום •

חקירת חמישית •

רב • יששכר בני ! שכור שכרתיך לספר במה יתוייב האדם למלכו ?

יששכר • הנני מפרש כם' תורת האלהים, וכשנה בכתאב שמואל, ומשולש בדברי רז"ל, כאמרם כל האמור בפרשת מלך, מלך מותר בו •

רב • אין למדין מן הכללות אמור הדבר פרט ?

יששכר •

ישעבר • אין כפרט אלא מה שכללו : והוא כי המלך הוא בעמו בחר לבניס , ובכאמה לנוף , וכי כאשר כל מחשבותיו הס לטובת עמו , כן כל מחשבותם יהיו לשמוע בקולו , ולעבדו ולבדך שמו למנוחתו , ולא לבזר מהס ימין ושמאל •

רב • אם כן נחוייב לעשות ככל אשר יגזה ?

ישעבר • כן הוא חייבים אנו לעשות כל אשר יגזה במלכותו , וכל אשר כעשה תחת השמש •

רב • ואם יגזה לזיזה דבר כנגד תורת האלהים מה נעשה ?

ישעבר • נפיל תחכתינו לפניו , לבל יאבה הפניר בנו לשמוע בקולו וחטאנו לאלהים , ואס לא יאבה שמוע , תבול תחכתינו לפני מולך המלכים , אשר לב המלך בידו , עד אשר תבוטל הגזירה • כה עשו אבותינו בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה , אשר על כן דברי האגרת הפורים הזאת השנית : וכה עשינו בימי הקיסר קלי"ו , אשר גזה לשוס צלמו בהיכל ה' : ואשר בידו נפש כל חי , הפך לבם לטובה , ליהודים היתה לזרה ושמחה ושטון ויקר , וכשכמו הצרות ונס נקתרו מעיניהו •

רב • ואם הוא עצמו יעבור על התורה , מה דינו ?

ישעבר • דינו מבואר לשמים , ומשנה ערוכה היא מלך לא דנין אותו , ומו"ל בוריהו , אשר נשיא יחטא זה המלך : וכן הוא אומר בעשותו אחת מכל מצות ה' אלהיו , אשר על נביו אלא ה' אלהיו : נאו כי ורצו אחאב עבד את הבעל , הרע בעוני לנאול עומו אחנות אבותיו , לא מיאה בית אשתו ; אשר הרגה כל נביאי ה' : ועס כל זה הנביא אליהו , כאשר הוברח לדבר לו בדבר ה' , אלך בכוד למלכות , ולא די אלא עבהו בדרך , כי רץ לפני סוסו עד בואכה יזרעאלה כעבד לרבו : כאשר גס לירבעס (אשר חטא והחטיא את ישראל) הנביא אשר אל את פני ה' להשיב

להטיב יד המלך בכריתתו, כאשר נכח על סריפת
עצמותיו על המזבח אשר שמח בדרכו הרעה, כיצד
אותם בעצמות תדם;

רב • בזה נחויב נפ למלכי הגוים?

ישישבר • **מנשה** אתה אותי אם שכחתי, או שמח לב
למדתי את אשר למדתני להועיל,
האלהים הוא המעליך מלכים ובן לצדק ימלוך מלך,
האלהים יעבה את שלום כפנו, ואם אין דינו מסור
ביד האלהים אשר המליכו ואנו אין לנו על מה להשען
כי אם בעבודתו: הנה פרעה אשר הרבה לשמה
בגיפון עוללינו, ואשר הכביד עולו עליכו, לא יצאנו
מארצו עד אשר מלא כפיו, ומשה אהרון הכפיהים חלק
לו ככוד ותלה הגבות בעבדיו; ומי לנו רע ומר כמלך
בבל אשר ערף תפארת עוזנו, והגלה אותנו ואת
עיני לדקיה עור? וקרח נוח וחמר, עבדו את
מלך בבל; ודניאל איש חמודות, אשר הוכרח לפרס
לו הכנוד עליו בפעיפים חזון לילה, תלה הקללה
בחויניו, ואמר מחרי תלמח לפנאך, ופפרי לערך.
הכלל היוצא אנו נחמין, כי בעבודת המלך נעבוד את
מוסיב מלכים לכסא, וכי האלהים בשמים והמלך
משנה לו בארץ, לכל אשר יפנון יטנו.

רב • **מדי** משפטינו בנדון הזה לאיר מחימת תוון?

ישישבר • **רבותינו** חכמי המשנה והירושו הוי מתפלל
בשלומה של מלכות, וחכמי התלמוד
ז"ל הוסיפו לפילו ריש גרגותא מן שמיא מוקמי לה,
והוא ק"ו מאין לריך לדיו, ואם תאמרו ושמעתם
מה בתב על עניין הזה מנדיפם מולכנו לקח"ו קיסר
רומי, ומה ענה לותו ידידים חלקסנדרי והגס בכתובים.

רב • **ישישבר** בני יש שכר לפעולתך בעיני העם הזה
וכעיני השריס טוב אתה, ירח את ה"
בני ומלך, ומלכת בכל אשר תאוה נפשך; כי את
אשר ישמע בקול אלהיו ועצת מלכו יפליח, לא תאונה
חלין

אליו רעהו ונגע לא יקרב בהללו, והיה מנוחתו כבוד.

השאר באחד מדפים הבאים.

ג'וד' יפקד מקומם

ה

בקורת ספרים חדשים

ילדות ובחרות או נתיבות החנוך והמוסר מהנאור היקר ר' מענדל בר עסלויא. ברלין בדפוס חברת חנוך נערים תקו"ם. ל"ו דפים ספיניות העלה מלבד ההקדמה שהיא ג' דפים, ומכתב לתלמידו דף אחד.

הנה הספר הזה מכר הכ"מ הנ"ל לכבוד תלמידו הכ"מ כ"

ונאלף בן הנגיד מו"מ ר' בערמן פרידלענדר

ביום היותו בר מצוה, וזהו וויכוח במקום סתרלות פנים בין צדקה, סכלות, לצון, דעת, חכמה, ילדות, שכם, שכל, וכו' וכו'. כלשון הת' ומליצה ע"ד סיגי לשון הקודש כמו שעשה הרב ר' משה חיים לוצאטו ז"ל בספרו ליסרים יסלה המפורסם. ולולי פקודת המחבר ימי' לשר נתן לי ספרו בתנאי לבדר מחשבתי עליו, לא הרימותי ידי לכתוב משפטי כי בחזקת קצר הוא שהיו מוליך מת"י דבר שהיו מתוקן. לחנם לבית ס' העלמך לכן כתבו מלבד לה"ק בטלתי רצוני מפני רצונו ורשמתי

ורשמתי את אשר מצאתי לשורר עליו ואשמע טעם מפיהו • ולזאת הלכתי אחרי עקבותיו מדף לדף למען ידעני במקום אשר לא הבנתיו, ויוסיף לקח במקום אשר שניתי •

על השער אמר על יום הכר מצוה ביום בואו בברית אלהים לא ידעתי טעת אשמע אם כן יקרא יום הכר מצוה, לדעתי יקרא כן יום המילה, ואחתר אחרי לבתוב ביום היותו לאיש.

המבחב אשר כתב לתלמידו הוא מלא מוסר דעת וחוכמה ומורה על הלב הטוב אשר להמחבר ועל יושר שכלו בהנהגת החנוך וכי ידבר דברי רבות דרך עצה ותוסיף לתלמידו • ממנו ירלו וכן יעשו כל חומכי הנערים •

בהקדמתו יתן טעם לחלקי המאמרים ומדוע הניע המדברים החלה זה לעומת זה • אחנם ישא נא לאחשתי פאמרי: שלא נתן טעם לשבח בספר הזה בדברין ז"ל „יען ראיתי כי לא גודר גדר ולא עומד בפרץ כי גם כער „יכתוב את העולה על רוחו אף כי ידבר פתיות בל ידע מה עד „כי כעשה מנהג והמנהג עוקר הלכה, ולא זו בלבד כי גם „פרחי יקומו וילחקו בפני חיש ויאמרו עליו בבער מדעת הוא „יען כי לא נתנו דבריו לבתוב לבן פחד פחדתי כי גם זה יהי' גנרלי אם לא תשמור חקות הזמן וכו'„ לא כן ידידי ר' מענדל! לין זה סבה לבתוב ספר, וביחוד ספר בספרך • כי מה לך ולילידי הזמן? ולולא היה ספרך מלא על בל נדותיו בדברים ערבים ובעימים לשומעם, לא נקית מפשעיך מטעם הסרגל ומוק הזמן • מי חכם ויתן לב פנות אל חק הזמן אשר ישנה את תפקידו יום יום ויבתוב ספר להג הרבה ויניעת בשר, אם לא רוח בטנו הניקתהו ורוח הסיר הפעימו • לולת הסיר בא העבוה הזאת מלבך, והוסף דבר בדברים החלה למען תקדומם ממך בקרב הארץ, ירלו בערים ויחבלו ותנשי לב יגילו ויבטחו לעשות בתוך •

ועתה נבוח לפניט בספר •

ילדות

ילדות — בת צדקה בספלות כי בחרה לעבת עמה למען הסתעטע • לחנם צדקה לם ילדות ברחותה כי לחרית החברה הזאת מרה תהי' לבתה • מתיעלת עם דעת מה לעשות עמה • ודעה תסיב לחמרי' להיות עם ילדות ולהדריכה במעגלי מוסר ולהורות לה הדרך היסר • והנה ספלות ברחותה דעת מתחמת להקרב חל ילדות תגביר חיל להתוך לב ילדות נגד דעה ולגעל דרכי' בעיני' לחנם דעה ברכ' שכלה הטתה לרדת מני דרך ספלות ולהדבק בה • לח ספלות לח תתן מנוח לכף רגלה ותקח גם לצון למלין למען הזכה ילדות מלחמרי דעה ובתחבולות תבוחינה להוליך ילדות מלחמרי הבמה למען הסירה מרעה, ובטרם תכליכה דבר והנה צדקה דעה וחכמה תבוחיכה יחד להזהיר לת ילדות לבלתי שמוע לל ספלות ולצון ולליהן יתחבר גם שם משוח צדקה לספר מהללי ילדות • לולה מעשי המדברים לחר יבוחו תוך ד' חלקים הרחבונים • ובחלק החמשי יתילבו כלמו כיתה צדקה קרותי מועד ליום המשתה לחר עשה צדקה וגם שכל בתוך הקרוחים, וילדות מלחה דעת ותושי' לת עוד ילדות כי לם בהדות יקרת שמה כי כן קרלה דעת מורה דרכה וגם שכל הוסס לרלם להסגיח על בהדות • עד כי יקוו הקרוחים כלם מחוה אלהים תקיס ברית לתם לברך לת בית צדקה בכל טוב •

הן — לולה קולר מחשבות המחבר בסיר הזה לחר רלה לפלר מעשי הצדקה וגדולת הדעת החכמה והשכל לחר על ידיהן תרעינה ימי הילדות והבחרות למען היות טוב לחדם כל ימי החרן •

דף — ח" ע"ב • לכטוה כך אהלי לת ידעתי לם ילדק המחמר הזה לחמור : נטות לחהל בחדם ?

דף — כ' ע"ת • חבליה מה לבתי חהי', לין זה דרך ספת עברית • ולחבחר לבי לבתוה : עיני כלו מיחל לבתי מה תהי' לחריתה • גם כרלה לי כזר לחמור בדף ההוח : רעיונותיה בלעו דבריה •

דף — נ' ע"ת שפחיך כי חרבונה גדולות לין זה מלחמר לבחר כי יבחרו דברים נשגבים כלפר רלה המחבר, כי

כי אם לגנאי, לומר: בגאות ורוס לבב תדברנה, פירוש למחקרי הלשון, וז"כ הפסיד הכוכה ע"י הלשון.

שם ע"כ עוד חביה לבבות רצון המחבר לומר למעין ככות עוד בית כזה למחר אך כשחתה הכוכה ע"י הלשון ככרתה.

דף ד' ע"כ כי הבשורה אבבי מבשרת איניה חיא מצערת קצרה ידיעת המבקר מהסיג כוכת המחמר האחרון הזה לשר ליכו לשון עבר, ומי יאמר בשורה מצערת לו בשורה רחבת.

דף ה" ע"ת לא לריק אחזתי אלה המלות אחת אל אחת, גם זה יצת מגדר מהלך הלשון, ושפתו שפת לשון זר.

שם בעבור רק בחבי אביכה קשה על המבקר להבין מחשבות המחבר ולדעת מה זה מבין בחיך?

שם ע"כ הנה חשכת הלילה פחאים לנו כשלה גם זה ילמוד לשון עם זר לאמור: דיה כאכט ליזט לייכנפאללען. לאמנם לא כן יאמר העברי. ומפסוק, תשכה גדולה נופלת עליו, אין רחיה, כי גם יורה מלת עליו טעם לשון נפילה וכו'.

ובמאמר הזה לזר יחשבו גם הדברים מה החבונה היא כי נכרים המה בחוכי מלין עברי.

דף ו' ע"כ אוברח ברעיונה נחכדה הכוכה לזרות הלשון.

דף ז' ע"ת להבין חצי לשונו הגם נאמר בכתובים מן שחוט לכוכם אין לסמוך על זה לכתוב חצי לשון, כי גם פוח תשר ללשון הרשע, ליהרי נוגגע ליזט לייכם דורכדרינ; גאכדן

געגען ספייל גליך • ווען יסתעף מזה לתמוה תני לפנינו לוכגען, ספייל ?

שם ע"כ יתן מה אם לא יתן כפשוטו כי גדלה גם זה קשה עלי להיישירו ע"ד מהלך לפנינו עבר • ועיין להתרין •

דף ת' ע"ח בפסיעות רבות המתמר הזה זר בעיני כי לא ידעתי אם נמצא כמוהו בתלמוד הגם ידעתי כי לשונו בכתובים •

והנה כיון זה יבואנו עוד במכתב הזה מתמרים רבים אשר לא יוכלנו בתלישה עברית, כמו: להרביץ בך שור משכבו, — איבנה קורי שרעפי — יחלקרה (תלה זרה בעיני) וכהנה מתמרים אשר יהי' לטוב לנו בהוסיף המחבר ידו שנית להגיהם ולפנותם, למען יצרף את מלאכתו מלאכה נעימה וכלה לפנימה: ואם בחלה לא ירצה יכתוב את הגהותיו על דף מיוחד ליחדו בספר המאסף • ולכן לא התרפתי בקורת הזאת לפתוח על כל מתמר ומתמר, כי היש לכבד המחבר הכ"ל וידו בכל והוא ימלא את שגיאותיו וינקה מכתבו •

אך עוד אחת לי עם המחבר הכ"ל מדוע הניח שם בין המדברים האלה, וביחוד תעקם דרך לדקה בהיות שם כן מסך כיתה, הלא לנאות ונכה לב יחשבו כל מעשי' בחלה את שם כזה לפנות "הלא מרוחתך בין התכשים הגידה נא מה שמעת ההטיבו דבר ממעלני כתי" ? — וכמתמר אחר תתמר לדקה "זכר נא כי עליך נסמכתי מיום בין הגדולים הלכתי" הכזה יהי מעשה הצדקה לעשות דבר על דבר השם ? — ומה גם כי יפלא בעיני לתמוה לשם "הגידה נא מה שמעת" — הלא שם הוא המדבר והמוליך את הקול, ואיך ישמע ? והלא ישיגיני המחבר ממה שהתנצל בהקדמתו על הדבר הזה: כי אמת הדבר הודה לו כי לא יחשב לעון לספר מעלני לדיק, אמנם עת נשמע דברים כאלה, יוצאים מפי הצדיק עצמו נעלה נפשנו בו ונאמר כי כל פעלו אך רמי' ונכה לב •

והנני מוכן לתת תודה לידידי ר' מענדל הכ"ל כי זה רחשית דרכו במשעול המחברים הצלית ועשה פרי כחמד אף כעיס, אלא מוסר ושכל טוב • ומתנו ירחו וכן יעשו כחורי בני עמנו הן בחכוך התלמידים הן בתלישה אתה למען תרב הדעת כמים לים מכסים • מחת לוהכו המבקר •

ע . . . פ . . .